

2051
B.A./B.Sc. (General) First Semester
Fine Arts
Paper: Theory (History of Arts)
(In all mediums)

Time allowed: 3 Hours

Max. Marks: 54

NOTE: Attempt five questions in all, including Question No. 1 which is compulsory and selecting one question from each Unit.

x-x-x

I. Attempt the following in 25-30 words each:-

- Discuss about the subject matter of Bhimbetka Cave Painting.
- Write about the method and colour constitution of 'Padmapani' from Ajanta.
- Describe the 'Red Sand Stone Torso' of Harappan civilization with special reference to its sculptural characteristics.
- Give a brief description of the capital sculpture of 'Rampurva Bull Capital' from Maurya Sculpture.
- Write about the stylistic characteristics of the 'Palette of King Narmer'.
- Describe the sculptural features of 'Discobolus'.
- What do you know the sculptural characteristics of the 'Venus of Willendorf'? Write.
- Give meaning of "Colour".
- Give definition of line. (9x2)

UNIT - I

II. What do you know about the pictorial features of pre-historic paintings from Bhimbetka with special reference to their style, method, technique and subject matter? Write with examples. (9)

III. Explain the pictorial characteristics of the following:-

- 'Shaddanta Jataka' from Ajanta Cave
- 'Mahajanaka Jataka' from Ajanta (2x4½)

UNIT - II

IV. Elaborate the Indus Valley Sculpture in relief and round with special reference to the 'Seals' and the 'Bust of priest' from Mohenjodaro. (9)

V. Elucidate the sculptural characteristics of Mauryan capital sculpture with special reference to 'Rampurva Bull Capital' and the 'Lion Capital from Sarnath. (9)

UNIT - III

VI. Explain the following with reference to their stylistic characteristics.

- Wounded Bison
- Seated Scribe
- Discobolus (3x3)

VII. Elaborate the sculptural qualities of the Egyptian art with special reference to the 'Palette of King Narmer' and the 'Seated Scribe'. (9)

UNIT - IV

VIII. Define the term 'Perspective' and 'Foreshortening'. What is the difference between the two? What role does perspective play in art? Explain with the help of suitable examples. (9)

IX. Explain the following terms:-

- Colour wheel
- Hue, saturation and brightness of colour
- 'Harmonious' and 'Contrasting colour schemes' (3x3)

x-x-x

(Hindi and Punjabi versions enclosed)

(2)

नोट: किन्हीं पाँच प्रश्नों के उत्तर दें। प्रत्येक भाग (1-4) से एक-एक प्रश्न का चयन करें। प्रश्न-1 अनिवार्य है।

- *_*_*-

- निम्नलिखित प्रश्नों (प्रत्येक) का उत्तर 25-30 शब्दों में दीजिए:-
  - भीमबेटका गुफा चित्रों के विषयवस्तु के बारे में विचार विमर्श करें।
  - अजन्ता से प्राप्त 'पद्मपाणि' की प्रविधि एवम् वर्ण विधान के बारे में लिखें।
  - हड़प्पा सभ्यता के 'लाल बलुआ पत्थर की धड़' प्रतिमा का इसकी मूर्तियुक्त विशेषताओं के संदर्भ में वर्णन कीजिए।
  - मौर्य मूर्तिकला से पर्याप्त 'समपुरवा का बैल कलश' की कलश मूर्तिकला का संक्षिप्त विवरण दीजिए।
  - 'विलैनडोरफ की वीनस' की मूर्तियुक्त विशेषताओं के बारे में आप क्या जानते हैं? लिखें।
  - 'राजा नारमर की पट्टिका' की शैलीयुक्त विशेषताओं के बारे में लिखें।
  - 'डिस्कोबोल्लस' की मूर्तियुक्त विशेषताओं का व्याख्यान कीजिए।
  - 'रंग' के तात्पर्य के बारे में लिखें।
  - 'रेखा' की परिभाषा लिखें।

भाग-1

- भीमबेटका के चित्रों के बारे में, उनकी शैली, प्रविधि, तकनीक एवम् विषय-वस्तु के विशेष संदर्भ में आप क्या जानते हैं? सादृष्टान्त लिखें।
- निम्नलिखित की चित्रयुक्त विशेषताओं का वर्णन कीजिए:-
  - अजन्ता गुफा से प्राप्त 'छदन्त जातक'
  - अजन्ता से प्राप्त 'महाजनक जातक'

भाग-2

- मोहनजोदड़ो से प्राप्त 'मोहरे' एवम् 'पुजारी का धड़' के विशेष संदर्भ में 'सिन्धु घाटी की 'उभार मूर्तिकला' एवम् 'गोलाईदार मूर्तिकला' की सविस्तार व्याख्या कीजिए।
- 'समपुरवा का बैल कलश' एवम् 'सारनाथ का शेर कलश' के विशेष संदर्भ में मौर्य कलाशिल्प मूर्तिकला की मूर्तियुक्त विशेषताओं पर प्रकाश डालें।

भाग-3

- निम्नलिखित की, उनकी शैलीयुक्त विशेषताओं के संदर्भ में, व्याख्या कीजिए:-
  - आहत जंगली सुअर
  - बैठा हुआ लेखिक
  - डिस्कोबोल्लस
- 'राजा नारमर की पट्टिका' एवम् 'बैठा हुआ लेखिक' के विशेष संदर्भ में मिस्र की कला की मूर्तियुक्त विशेषताओं की सविस्तार व्याख्या कीजिए।

भाग-4

- 'परिप्रेक्ष्य' एवम् 'पूर्व-संक्षेपन' की अवधारणाओं की परिभाषा दीजिए। दोनों में क्या भिन्नता है? कला में 'परिप्रेक्ष्य' की क्या भूमिका है? उपयुक्त दृष्टान्तों से व्याख्या कीजिए।
- निम्नलिखित का वर्णन कीजिए:-
  - वर्ण चक्र
  - रंग की आभा (विविधता), संतुष्टि एवम् चमक
  - 'सामंजस्यपूर्ण' एवम् 'विपरीत' रंग योजनाएं।

- *_*_*-

(3)

नोट: पृष्ठन नंबर 1 लाजमी है अਤੇ हरेक भाग (1-4) ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਸਾਰਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁੱਲ ਪੰਜ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ।

- *_*_*-

- ਹੇਠਾਂ ਲਿਖੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ (ਹਰ ਇਕ) ਦੇ ਉੱਤਰ 25-30 ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਖੋ:-
  - ਭੀਮਬੇਟਕਾ ਦੇ ਗੁਫਾ ਚਿੱਤਰਾਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ਾ-ਵਸਤੂ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।
  - ਅਜੰਤਾ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ 'ਪਦਮਪਾਣੀ' ਦੀ ਵਿਧੀ ਅਤੇ ਰੰਗ ਵਿਧਾਨ ਬਾਰੇ ਲਿਖੋ।
  - ਹੜੱਪਾ ਸੱਭਿਅਤਾ ਦੇ 'ਲਾਲ ਰੇਤ ਪੱਥਰ ਦਾ ਧੜ' ਦਾ, ਇਸ ਦੀਆਂ ਮੂਰਤੀਯੁਕਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿਚ, ਵਰਣਨ ਕਰੋ।
  - ਮੌਰੀਆ ਮੂਰਤੀਕਲਾ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ 'ਰਾਮਪੁਰਵਾ' ਦਾ ਬੈਲ ਕਲਸ਼ ਦੀ ਕਲਾਸ਼ੀ ਮੂਰਤੀਕਲਾ ਦਾ ਸੰਖਿਪਤ ਬਿਉਰਾ ਦਿਉ।
  - 'ਵਿਲੈਨਡਾਫ ਦੀ ਵੀਨਸ' ਦੀਆਂ ਮੂਰਤੀਯੁਕਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਜਾਣਦੇ ਹੋ? ਲਿਖੋ।
  - 'ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨਾਰਮਰ ਦੀ ਤਖਤੀ' ਦੀਆਂ ਸ਼ੈਲੀਯੁਕਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਲਿਖੋ।
  - 'ਡਿਸਕੋਬੋਲੱਸ' ਦੇ ਮੂਰਤੀਯੁਕਤ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਵਿਖਿਆਨ ਕਰੋ।
  - 'ਰੰਗ' ਦੇ ਅਰਥ ਲਿਖੋ।
  - 'ਰੇਖਾ' ਦਾ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਲਿਖੋ।

ਭਾਗ-1

- ਭੀਮਬੇਟਕਾ ਦੇ ਚਿੱਤਰਾਂ ਬਾਰੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ੈਲੀ, ਵਿਧੀ, ਤਕਨੀਕ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਾ-ਵਸਤੂ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੰਦਰਭ ਵਿਚ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਜਾਣਦੇ ਹੋ? ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਸਹਿਤ ਲਿਖੋ।
- ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਦੀਆਂ ਚਿੱਤਰਮਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ:-
  - ਅਜੰਤਾ ਗੁਫਾ ਚਿੱਤਰਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ 'ਛਦੰਤ ਜਾਤਕ'
  - ਅਜੰਤਾ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ 'ਮਹਾਜਨਕ ਜਾਤਕ'

ਭਾਗ-2

- ਮੋਹਨਜੋਦੜੋ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ 'ਮੋਹਰਾਂ' ਅਤੇ 'ਪਾਦਰੀ ਦਾ ਧੜ' ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੰਦਰਭ ਵਿਚ ਸਿੰਧੂ ਘਾਟੀ ਦੀ 'ਉਭਾਰ ਮੂਰਤੀਕ' ਅਤੇ 'ਗੋਲਾਈਦਾਰ ਮੂਰਤੀਕਲਾ' ਦੀ ਵਿਸਤਰਤ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
- 'ਰਾਮਪੁਰਵਾ ਦਾ ਬੈਲ ਕਲਸ਼' ਅਤੇ 'ਸਾਰਨਾਥ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸ਼ੇਰ ਕਲਸ਼' ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੰਦਰਭ ਵਿਚ ਮੌਰੀਆਂ ਕਲਸ਼ ਮੂਰਤੀਕਲਾ ਦੀਆਂ ਮੂਰਤੀਯੁਕਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਤੇ ਰੋਸ਼ਨੀ ਪਾਉ।

ਭਾਗ-3

- ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਦੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ੈਲੀਗਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਈਆਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿਚ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ:-
  - ਜਖਮੀ ਜੰਗਲੀ ਸੂਅਰ
  - ਬੈਠਾ ਹੋਇਆ ਲੇਖਕ
  - ਡਿਸਕੋਬੋਲੱਸ
- 'ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨਾਰਮੇਰ ਦੀ ਤਖਤੀ' ਅਤੇ 'ਬੈਠਾ ਹੋਇਆ ਲੇਖਕ' ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿਚ ਮਿਸਰ ਦੀ ਕਲਾ ਦੀਆਂ ਮੂਰਤੀਯੁਕਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦੀ ਵਿਸਤਰਤ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।

ਭਾਗ-4

- 'ਪਰਿਪੇਖ' ਅਤੇ 'ਪੂਰਵ ਸੰਖਿਪਣ' ਦੀਆਂ ਧਾਰਣਾਵਾਂ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦਿਉ। ਦੋਹਾਂ ਵਿਚ ਕੀ ਭਿੰਨਤਾ ਹੈ? ਕਲਾ ਵਿਚ ਪਰਿਪੇਖ ਦੀ ਕੀ ਭੂਮਿਕਾ ਹੈ? ਢੁਕਵੀਆਂ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਸਹਿਤ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
- ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ:-
  - ਵਰਣ ਚੱਕਰ
  - ਰੰਗ ਦੀ ਰੰਗਤ (ਆਭਾ), ਸੰਤ੍ਰਿਪਤਾ ਅਤੇ ਚਮਕ
  - 'ਇਕਸੁਰਤਾਮਈ' ਅਤੇ 'ਵਿਰੋਧੀ' ਰੰਗ ਯੋਜਨਾ

- *_*_*-